

**ВИМОГИ ГПК УКРАЇНИ,
ПОРУШЕННЯ ЯКИХ СТАЛО
ПІДСТАВОЮ ДЛЯ СКАСУВАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ**

Травень 2025

Встановлений у частині 5 статті 331 ГПК України строк розстрочення та відстрочення виконання судового рішення обраховується з дня прийняття рішення по справі судом, який розглядав справу, як суд першої інстанції.

Постанова СхАГС від 03.04.2025 у справі № 922/1662/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126567288>

Рішенням Господарського суду Харківської області від **15.07.2024** у справі № 922/1662/24 позов задоволено повністю. Стягнуто з Вовчанського підприємства теплових мереж на користь ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз Трейдинг" 15259438,20 грн основного боргу та 183113,26 грн судового збору. У задоволенні клопотання Вовчанського підприємства теплових мереж про відстрочку виконання рішення відмовлено.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 18.11.2024 рішення суду першої інстанції від 15.07.2024 скасовано в частині відмови у задоволенні клопотання відповідача про надання відстрочки виконання рішення, та прийнято в цій частині нове судове рішення, яким клопотання відповідача задоволено, резолютивну частину рішення суду першої інстанції доповнено абзацом наступного змісту: "Відстрочити виконання рішення господарського суду Харківської області від 15 липня 2024 року у справі №922/1662/24 до 01 лютого 2025 року".

Ухвалою Господарського суду Харківської області від **18.02.2025** заяву (вхідний №2168 від 27 січня 2025 року) Вовчанського підприємства теплових мереж про відстрочення виконання судового рішення від 15 липня 2024 року по справі № 922/1662/24 задоволено частково. **Відстрочено виконання рішення Господарського суду Харківської області від 15 липня 2024 року по справі №922/1662/24 на півроку до 19 серпня 2025 року.** В решті заяви відмовлено.

Змінюючи вищевказану ухвалу суду першої інстанції в частині встановлення дати граничного терміну відстрочення виконання рішення, а саме - **до 15 липня 2025 року**, судом апеляційної інстанції зазначено про те, що саме Господарським судом Харківської області було прийнято рішення про стягнення з відповідача заборгованості, яка складається з суми основного боргу у розмірі 15259438,20 грн. Рішення по справі в цій частині відповідачем не оскаржувалося.

При цьому, частиною 5 статті 331 Господарського процесуального кодексу України, унормовано, що розстрочення та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови.

Таким чином, саме з дня прийняття рішення по справі судом, який розглядав справу, як суд першої інстанції, повинен обраховуватися строк, встановлений у частині 5 статті 331 Господарського процесуального кодексу України.

Апеляційним судом зазначено, що оскільки рішення щодо стягнення з відповідача основного боргу було прийнято Господарським судом

Харківської області, як судом першої інстанції, і в подальшому не оскаржувалося та не змінювалося в цій частині, **строк, встановлений у частині 5 статті 331 Господарського процесуального кодексу України повинен обраховуватися саме з дати прийняття рішення по цій справі Господарським судом Харківської області, а саме з 15.07.2024.**

Проте, в оскаржуваній ухвалі, суд першої інстанції встановив граничний термін, до якого надається відстрочення виконання рішення по справі, **поза межами однорічного строку, а саме - 19.08.2025.**

З огляду на наведене, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про те, що ухвала суду першої інстанції в цій частині підлягає зміні з встановленням граничного терміну відстрочки виконання рішення **до 15.07.2025.**

Встановлений ч. 4 ст. 43 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” обов’язок товариства забезпечити кожному учаснику (його представнику) доступ до документів, визначених частиною першою цієї статті не може бути змінений жодним локальним нормативним актом товариства.

Постанова СхАГС від 14.01.2025 у справі № 922/1913/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124676403>

Позивачка, як учасник ТОВ "Аксіома" (далі - Товариство, відповідач), звернулася до суду з позовом до цього Товариства **про зобов’язання його надати їй або її уповноваженому представнику належним чином засвідчені копії документів.**

Рішенням Господарського суду Харківської області від 26.09.2024 у справі №922/1913/24 **у задоволенні позову відмовлено.** Суд не знайшов підстав для задоволення позову із посиланням на статтю 21 Закону України «Про інформацію», згідно з якою інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація, та пункт 3 частини першої статті 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», відповідно до якого **адвокат має право ознайомлюватися з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом.** Також, суд першої інстанції послався на Положення про комерційну таємницю та конфіденційну інформацію, яким **запитувана у адвокатському запиті інформація та документи віднесені відповідачем до конфіденційної**, тобто до інформації з обмеженим доступом. Відсутність порушеного права позивачки суд мотивував **ненаданням нею, як учасником Товариства, довіреності на підтвердження повноважень адвоката на отримання інформації з обмеженим доступом, а також доказів безпосереднього звернення учасника або його представника до Товариства про надання інформації у порядку частин четвертої, п’ятої статті 43 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" (далі – Закон № 2275-VIII).**

Скасовуючи рішення суду першої інстанції з ухваленням нового судового рішення про часткове задоволення позовних вимог, судом апеляційної інстанції зазначено про те, що станом на час розгляду справи Позивачка є учасником ТОВ "Аксіома" та, відповідно, володіє корпоративними правами учасника останнього.

За положеннями п. 2 ч. 1 ст. 5 Закону № 2275-VIII учасники товариства мають, зокрема, право отримувати інформацію про господарську діяльність товариства.

Зазначено, що одержання учасником господарського товариства інформації про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом та законом, є необхідним для реалізації таким учасником своїх корпоративних прав, зокрема, правомочностей на участь в управлінні господарською організацією.

Вказано, що згідно ч. 1 ст. 24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» до адвокатського запиту додаються посвідчені адвокатом копії **свідоцтва** про право на заняття адвокатською діяльністю, **ордера** або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. **Вимагати від адвоката подання разом з адвокатським запитом інших документів забороняється.**

04.04.2024 до Товариства з адвокатським запитом звернулась адвокат Аксаїтова М.Ю. Метою звернення з адвокатським запитом від 04.04.2024 було отримання інформації позивачкою, як учасником Товариства, представництво інтересів якої, як зазначено у запиті, здійснювалось адвокатом на підставі договору про надання правової допомоги №4 від 27.10.2021 та ордеру №1390766, про що наголошено в цьому ж запиті. Додатком до вказаного запиту зазначено копію **свідоцтва** Аксаїтової М.Ю. та копія **ордеру** від 04.04.2024 № 1390766.

Апеляційним судом зазначено про те, що таким чином, обсяг документів, наданий адвокатом на представництво інтересів клієнта узгоджується із переліком документів, зазначеним у ч. 1 ст. 24 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”.

В свою чергу, зі змісту листа відповідача від 30.04.2024 вбачається, що у наданні інформації та копій документів адвокату фактично відмовлено через ненадання адвокатом повноважень на отримання інформації, яка є інформацією з обмеженим доступом.

Відмовляючи у задоволенні позову **суд першої інстанції також виходив з наявного в матеріалах справи “Положення про комерційну таємницю та конфіденційну інформацію” ТОВ "Аксіома", затвердженого 11.06.2013, у відповідності до якого, за висновком суду першої інстанції, запитувана у адвокатському запиті інформація та документи, відповідачем віднесено до конфіденційної, тобто до інформації з обмеженим доступом. Як вважав суд першої інстанції, для отримання такої інформації адвокат мала надати довіреність, видану учасником товариства з повноваженнями на отримання інформації від товариства.**

Колегією суддів зазначено, що з аналізу положень ч. 5 ст. 43 Закону № 2275-VIII вбачається обов’язок товариства (виконавчого органу) протягом 10 днів з дня надходження письмової вимоги учасника товариства надати такому учаснику копії відповідних документів.

Відповідно до ч. 4 ст. 43 Закону № 2275-VIII товариство забезпечує кожному учаснику (його представнику) доступ до документів, визначених частиною першою цієї статті.

Отже, статтею **ст. 43 Закону № 2275-VIII передбачено безумовне право учасника на отримання документів щодо діяльності товариства і діюче законодавство не встановлює та не обмежує період часу, за який учасник товариства має право отримувати інформацію про діяльність товариства.**

Колегією суддів вказано, що обставини віднесення вказаним “Положенням про комерційну таємницю та конфіденційну інформацію” відомостей фінансово-економічного та іншого характеру, а до конфіденційної інформації - відомостей, що знаходяться у володінні, використанні та розпорядженні Підприємства інформації не можуть звужувати визначені ст. 43 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” права учасника на отримання інформації щодо діяльності товариства, а також обсяг такої інформації.

Вказано, що у даному випадку, **встановлений ч. 4 ст. 43 Закону** України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” **обов’язок товариства забезпечити кожному учаснику (його представнику) доступ до документів, визначених частиною першою цієї статті не може бути змінений жодним локальним нормативним актом товариства, зокрема, вказаним Положенням.**

Зазначено, що будь-які внутрішні документи господарського товариства не можуть обмежувати права учасників товариства, що передбачені законодавством.

Апеляційним судом наголошено, що **норма ст. 43 Закону № 2275-VIII не містить застережень чи додаткових умов для надання чинному учаснику (його представнику) визначеної законом інформації щодо діяльності товариства.** Крім того, у вказаній нормі не зазначено, що така інформація може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

У такому випадку **локальний нормативний акт товариства не може також превалювати над приписами Постанови КМУ** (Постанова КМУ від 09.08.1993 №611 “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці”), а відповідно, і обмежувати право учасника товариства на отримання інформації, що не становить комерційної таємниці.

З урахуванням вимог ст. 5, ст. 43 Закону № 2275-VIII, положень Постанови КМУ від 09.08.1993 №611 “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці”, ст. 5 Закону України “Про інформацію”, ст. 24 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, колегія суддів дійшла висновку про те, що витребувані в адвокатському запиті документи не можуть вважатися інформацією з обмеженим доступом в розумінні ст. 5, ст. 43 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”, положень Постанови КМУ від 09.08.1993 №611 “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці”, ст. 5 Закону України “Про інформацію”, **а тому у їх наданні на адвокатський запит відмовлено безпідставно.**

Що стосується інших витребуваних адвокатом документів, колегія суддів зазначила, що їх перелік не входить до переліку, що визначений ч. 1 ст. 43 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”, Постанови КМУ від 09.08.1993 № 611 “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці”. **Отже, для їх отримання адвокат мав отримати у позивача довіреність**, про що обґрунтовано зазначив суд першої інстанції. Також позивачка не була позбавлена права особисто звернутись до відповідача для ознайомлення з такими документами в порядку ч. 4, ч. 5 ст. 43 Закону № 2275-VIII, про що правомірно вказав суд першої інстанції.

Постановою КГС ВС від 15.04.2025 у справі № 922/1913/24 вищевказану постанову СхАГС від 14.01.2025 у справі № 922/1913/24 було залишено без змін.

Щодо комплексного застосування положень ч. 1 та ч. 2 ст. 42 Закону № 2210-III щодо строку давності притягнення до відповідальності при вирішенні спору про правомірність рішення АМК про притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Постанова ВС від 17.04.2025 у справі № 922/3008/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126716227>

ТОВ “Перша українська дорожньо-будівельна компанія” звернулось до суду з позовом до Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (далі – відповідач, АМК), в якому просило суд **визнати протиправним та скасувати рішення АМК** від 27.06.2024 № 70/101-р/к “Про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та накладення штрафу” в частині визнання винним позивача у вчиненні порушення, передбаченого п. 1 ст. 50 та п. 4 ч. 2 ст. 6 Закону України “Про захист економічної конкуренції” (далі – Закон № 2210-III), та накладення на нього штрафу, тобто в частині пп. 1, 2 (далі – оспорюване рішення в частині).

Позовні вимоги мотивовані тим, що оспорюване **рішення АМК** в частині, яка стосується позивача, **винесене** за неповного з’ясування обставин, що мають значення для справи, недоведеності обставин, які мають значення для справи і визнані встановленими, невідповідності висновків, викладених у рішенні, обставинам справи, **поза межами строків давності притягнення позивача до відповідальності**, що відповідно до ч. 1 ст. 59 Закону № 2210-III є підставою для визнання протиправним та скасування рішення в оспорюваній частині.

Господарський суд Харківської області у рішенні від 19.12.2024, залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 17.02.2025, у **задоволенні позову відмовив**.

Скасовуючи рішення судів першої та апеляційної інстанції, та передаючи справу на новий розгляд до суду першої інстанції, Верховним Судом зазначено про те, що у відповідності до **ст. 42 Закону №2210-III** суб’єкт господарювання **не може бути притягнений до відповідальності** за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, **якщо минув строк давності притягнення до відповідальності**. Строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції **становить п’ять років з дня вчинення порушення, а в разі триваючого порушення – з дня закінчення вчинення порушення (ч. 1). Перебіг строку давності зупиняється на час розгляду органами Антимонопольного комітету України справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (ч. 2).**

Верховним Судом вказано, що ані суд першої інстанції, який самоусунувся від дослідження питання як щодо строків розгляду АМК справи, так і про дотримання ним ч. 1 ст. 42 Закону № 2210-III, ані апеляційний суд, який встановив лише обставини щодо строків розгляду справи, не врахували висновків **Верховного Суду** у постанові від 14.05.2024 у справі № **910/19008/21** у своїй сукупності та, зокрема, в частині того, що:

— положення ч. 2 ст. 42 Закону № 2210-III визначають, що перебіг строку позовної давності зупиняється на час розгляду органом АМК антимонопольної справи, водночас наведені положення ніяким чином:

не скасовують, підміняють та/або продовжують строки, визначені у ч. 1 цієї статті (суб'єкт господарювання не може бути притягнений до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, якщо минув строк давності притягнення до відповідальності; строк давності притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції становить п'ять років з дня вчинення порушення, а в разі триваючого порушення – з дня закінчення вчинення порушення);

не наділяють правом органи АМК щодо притягнення суб'єкта господарювання до відповідальності за порушення конкурентного законодавства поза межами, визначеними у ч. 1 ст. 42 Закону № 2210-III;

— у вирішенні питання про дотримання органом АМК строків давності притягнення суб'єкта господарювання до відповідальності тлумачення словосполучення “розгляду органами Антимонопольного комітету України справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції” першочергове значення має саме сутнісний зміст поняття “розгляд справи”, тобто вчинення органом АМК всіх необхідних процесуальних дій, направлених на збір доказів, які підтверджують обставини інкримінованого суб'єкту господарювання порушення конкурентного законодавства та вчинення всіх необхідних передбачених Законом дій задля встановлення обставин такого порушення, і, відповідно, прийняття рішення щодо наявності / відсутності підстав для притягнення цього суб'єкта до відповідальності;

— у вирішенні спору про наявність/відсутність підстав для визнання недійсним рішення АМК та застосуванні положень ст. 59 Закону № 2210-III у сукупності, зокрема, з положеннями ч. 2 ст. 42 цього Закону важливим є застосування положень чч. 1, 2 ст. 42 Закону № 2210-III у сукупності та дотримання АМК строків давності, встановлених у цій статті;

— у разі якщо господарські суди під час розгляду справи встановлять обставини саме щодо бездіяльності органів АМК, яка полягає у зволіканні щодо прийняття рішення за наслідками розгляду антимонопольної справи, в межах строків притягнення до відповідальності, які встановлені у ст. 42 Закону № 2210-III, за відсутності об'єктивних і поважних причин, що пов'язані безпосередньо з розглядом справи (складність справи/поведінка сторін антимонопольної справи/дії або бездіяльність відповідних державних органів), бездіяльність органу АМК не може визнаватися такою, що узгоджується з положеннями ст. 59 Закону № 2210-III.

Верховним Судом зазначено, що суди попередніх інстанцій не з'ясували означених питань, які мають істотне та важливе значення для встановлення обставин у справі, оскільки не досліджували та не оцінювали оспорюваного рішення АМК на предмет дотримання антимонопольним органом строків притягнення позивача до відповідальності з урахуванням встановлених обставин закінчення позивачем порушення 04.04.2019 та прийняття АМК стосовно нього рішення 27.06.2024, тобто чи відповідає оспорюване в частині рішення АМК приписам ч. 1 ст. 42 Закону № 2210-III, ураховуючи також і те що розгляд антимонопольної справи завершився після 4 років 4 місяців розслідування, відповідно, дійшли передчасних висновків щодо результату вирішення справи з огляду на наведені висновки Верховного Суду у постанові від 14.05.2024 у справі № 910/19008/21 щодо питання комплексного застосування чч. 1, 2 ст. 42 Закону № 2210-III.

Якщо боржник у виконавчому провадженні зобов'язаний вчинити дії з повернення чужого майна, то на вказані вимоги не розповсюджується дія мораторію в порядку статті 41 КУзПБ щодо зупинення виконання боржником грошових зобов'язань, оскільки вимога про повернення майна, яке належить на праві власності стягувачу, за своєю правовою природою не є грошовою вимогою, а є вимогою про повернення майна.

Постанова СхАГС від 22.04.2025 у справі № 922/4069/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127048984>

ТОВ "Інженерно-технологічний центр "Технополіс" звернувся до суду зі скаргою на дії приватного виконавця, в якій просив **визнати протиправною та скасувати постанову приватного виконавця у виконавчому провадженні №75543354 від 24.07.2024 про зупинення вчинення виконавчих дій**, зобов'язати приватного виконавця не пізніше наступного робочого дня з дня одержання відповідного судового рішення відновити виконавче провадження № 75543354 від 24.07.2024 та невідкладно вчинити виконавчі дії, передбачені ст. 63 Закону України "Про виконавче провадження".

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції, якою було **відмовлено у задоволенні скарги**, та ухвалюючи нове судове рішення про часткове задоволення скарги шляхом визнання протиправною та скасування постанови приватного виконавця у виконавчому провадженні №75543354 від 24.07.2024 про зупинення вчинення виконавчих дій, судом апеляційної інстанції зазначено про те, що **виконавче провадження №75543354 здійснюється щодо примусового виконання наказу, виданого господарським судом Харківської області, про витребування у ТОВ "НПП Флайтех" та повернення ТОВ "Інженерно-технологічний центр "Технополіс" за рахунок ТОВ "НПП Флайтех" токарного оброблюючого центру Emcoturn S65 з системою керування Siemens 828D.**

Встановлено, що ухвалою господарського суду Харківської області від 09.07.2024 у справі № 922/1792/24 відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ "НПП Флайтех" (боржника у виконавчому провадженні №75543354) із одночасним **введенням мораторію на задоволення вимог кредиторів**, який передбачає зупинення виконання боржником, зокрема **грошових зобов'язань**, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань.

Протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів: забороняється стягнення на підставі виконавчих та інших документів, що містять **майнові вимоги**, у тому числі на предмет застави, за якими стягнення здійснюється в судовому або в позасудовому порядку відповідно до законодавства, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (у тому числі

одержаних від продажу майна боржника), перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж, а також у разі виконання рішень у немайнових спорах; забороняється виконання вимог, на які поширюється мораторій тощо.

Апеляційним судом зазначено про те, що **невід’ємною ознакою кредитора у справі про банкрутство є наявність вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника**.

Заявлена в рамках справи № 922/4069/23 **вимога про повернення верстата, який належить на праві власності самому стягувачу, за своєю правовою природою не є грошовою вимогою, а є вимогою про повернення майна**.

Отже стягувач за вимогами, щодо яких здійснюється виконавче провадження № 75543354, не наділений статусом кредитора в рамках справи № 922/1792/24 про банкрутство ТОВ "НПП Флайтех".

Зазначено, що за вимогами статті 41 КУзпБ **мораторій** на задоволення вимог кредиторів - це **зупинення виконання боржником грошових зобов’язань і зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов’язань та зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію**.

Проте, оскільки відповідач (боржник) у виконавчому провадженні № 75543354 зобов’язаний вчинити дії з повернення чужого майна, а не виконати грошове зобов’язання, то місцевий господарський суд дійшов помилкового висновку про те, що на вказані вимоги розповсюджується дія мораторію в порядку статті 41 КУзпБ.

Зважаючи на наведене, колегія суддів дійшла висновку про те, що у державного виконавця були відсутні підстави для зупинення виконавчого провадження, а тому місцевий господарський суд безпідставно відмовив у задоволенні скарги в частині вимоги про визнання протиправною та скасування постанови приватного виконавця про зупинення вчинення виконавчих дій.

Сертифікат ТПП України не є єдиним або обов'язковим доказом існування форс-мажорних обставин; наявність форс-мажорних обставин може доводитися й іншими доказами, якщо інше не передбачено законом або договором.

Постанова СхАГС від 08.05.2025 у справі № 922/3405/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127457323>

Позивач ДП "Завод імені В.О Малишева" звернувся до суду з позовом до ТОВ "Виробничо-комерційна фірма "Укрніхром" в якому просив стягнути з відповідача на свою користь попередню оплату по договорам про закупівлю №2 від 14.09.2021, №3 від 14.09.2021, №4 від 17.09.2021 у рамках Генерального договору поставки №503дп від 24.06.2021 у сумі - 5181286,80 грн, пеню за несвоєчасне виконання зобов'язань - 915 557,97 грн, штраф за прострочення понад 30 днів у сумі - 350 143,43 грн, та 3% річних за прострочення грошового зобов'язання у сумі - 325 601,06 грн.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині задоволення позовних вимог про стягнення пені за несвоєчасне виконання зобов'язань у сумі 908 762,40 грн, та штрафу за прострочення понад 30 днів у сумі – 350 143,43 грн, з ухваленням в цій частині нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог, апеляційним судом зазначено про те, що **28.02.2022** відповідачем, на виконання п.5.7 Генерального договору №503дп, **повідомлено позивача листом №28/02/22-02 про виникнення обставин непереборної сили починаючи з 24.02.2022** та долучено до відповідного звернення Лист Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 за вих.№2024/02.0-7.1, в якому вказано: "Торгова - промислова палата України - цим засвідчує форс - мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію російської федерації проти України. ТПП України підтверджує, що зазначені обставини починаючи з 24.02.2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та /або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили)".

Додатково відповідач надав до суду першої інстанції Сертифікати Дніпровської торгово-промислової палати про форс-мажорні обставини №1200-24-1734 від 18.09.2024 та №1200-24-1782 від 26.09.2024, у яких зазначено про настання форс-мажорних обставин.

Колегією суддів зазначено, що у постанові від 25.01.2022 року у справі № 904/3886/21 Верховний Суд щодо застосування статті 14-1 Закону України "Про торгово-промислові палати в Україні" зазначив, що: ознаками форс-мажорних обставин є наступні елементи: вони не залежать від волі учасників цивільних (господарських) відносин; мають надзвичайний характер; є невідворотними; унеможливають виконання зобов'язань за даних умов здійснення господарської діяльності; форс-мажорні обставини не мають преюдиціальний (заздалегідь встановлений) характер.

При їх виникненні сторона, яка посиляється на дію форс-мажорних обставин, повинна це довести. Сторона яка посиляється на конкретні обставини повинна довести те, що вони є форс-мажорними, в тому числі, саме для конкретного випадку. Виходячи з ознак форс-мажорних обставин, необхідно також довести їх надзвичайність та невідворотність. **Те, що форс-мажорні обставини необхідно довести, не виключає того, що наявність форс-мажорних обставин може бути засвідчено відповідним компетентним органом**; наявність форс-мажорних обставин засвідчується Торгово-промисловою палатою України та уповноваженими нею регіональними торгово-промисловими палатами відповідно до статей 14, 14-1 Закону України "Про торгово-промислові палати України" **шляхом видачі сертифіката**.

Апеляційним судом зазначено, що Торгово-промислова палата України листом від 28.02.2022 року за №2024/02.0-7.1 засвідчила, що військова агресія російської федерації проти України стала підставою для введення воєнного стану та є форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили). Вказаний лист ТПП України адресований "Всім, кого це стосується", тобто необмеженому колу суб'єктів, його зміст носить загальний інформаційний характер та констатує абстрактний факт наявності форс-мажорних обставин без доведення причинно-наслідкового зв'язку у конкретному зобов'язанні.

Вказано, що у постанові Верховного Суду від 07.06.2023 року у справі №912/750/22 викладено висновок про те, що **лист ТПП України від 28.02.2022 за № 2024/02.0-7.1 неможна вважати сертифікатом у розумінні статті 14-1 Закону України "Про торгово-промислові палати в Україні"**, а також такий лист не є документом, який був виданий за зверненням відповідного суб'єкта (відповідача), для якого могли настати певні форс-мажорні обставини.

Водночас сертифікат ТПП України не є єдиним або обов'язковим доказом існування форс-мажорних обставин; наявність форс-мажорних обставин може доводитися й іншими доказами, якщо інше не передбачено законом або договором.

Колегією суддів апеляційного суду зазначено, що додатково відповідач надає Сертифікати Дніпровської торгово-промислової палати №1200-24-1734 від 18.09.2024 та №1200-24-1782 від 26.09.2024, в яких зафіксовано факт неможливості прийняття на умовах FCA м. Електросталь (російська федерація) металопродукції.

З огляду на викладене, апеляційний суд дійшов висновку про те, що лист ТПП України від 28.02.2022 за № 2024/02.0-7.1 та Сертифікати Дніпровської торгово-промислової палати про форс-мажорні обставини №1200-24-1734 від 18.09.2024 та №1200-24-1782 від 26.09.2024 **у своїй сукупності обґрунтовано свідчать про неможливість виконання зобов'язання.**

Додатково апеляційний суд також взяв до уваги надані відповідачем об'єктивні докази його скрутного фінансового стану, а саме щодо зменшення доходу підприємства у 4,4 рази, та задекларовані збитки за 2022 рік.

Принцип пропорційності не може бути використаний для зменшення чи нівелювання гарантованої ч. 2 ст. 30 КУзПБ винагороди арбітражного керуючого, фіксований мінімальний розмір якої встановлено імперативною нормою закону.

Постанова СхАГС від 05.05.2025 у справі № 922/3539/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127391407>

Скасовуючи ухвалу Господарського суду Харківської області від 18.03.2025 у справі № 922/3539/24 якою було відмовлено у задоволенні заяви про виплату основної грошової винагороди арбітражному керуючому, апеляційним судом зазначено про те, що відмовляючи у задоволенні заяви арбітражного керуючого про виплату частини основної грошової винагороди, **суд першої інстанції обґрунтував це тим, що така виплата суперечить принципу пропорційності та співрозмірності між фактичним обсягом виконаних робіт і заявленим розміром оплати, а також покладає на Національний банк України надмірний тягар** як на особу, яка відповідно до закону зобов'язана ініціювати справу про банкрутство страховика, не будучи при цьому кредитором.

Однак, апеляційним судом зазначено, що така позиція суперечить суті інституту винагороди арбітражного керуючого, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства. **Винагорода арбітражного керуючого** відповідно до частини другої статті 30 КУзПБ **має фіксований мінімальний розмір** – не менше трьох розмірів мінімальної заробітної плати за кожен місяць виконання повноважень. Ця норма є імперативною і **не ставить право на оплату в залежність** від обсягу звернень кредиторів чи від результативності роботи, яка заздалегідь може бути обмеженою у справах, де кредитори не з'являються або активи відсутні.

Арбітражний керуючий у даній справі фактично здійснив належні дії у межах своєї компетенції: провів інвентаризацію майна боржника, направив численні запити до державних органів, зібрав відповіді, подав їх до суду, що підтверджено матеріалами справи. Тобто обов'язки, передбачені законом, були виконані у межах обставин конкретної справи.

Принцип пропорційності не може бути використаний для зменшення чи нівелювання гарантованої винагороди, встановленої імперативною нормою закону, особливо в частині, яка фінансується за рахунок спеціально авансованих коштів.

Вказано, що у даному випадку **Національний банк України** виконав свій обов'язок та **вніс аванс на депозитний рахунок суду саме для забезпечення оплати праці арбітражного керуючого**. Ці кошти втратили характер приватних і набули цільового призначення, яке не залежить від того, наскільки інтенсивно були залучені сторонні учасники провадження. Залишок цих коштів на депозитному рахунку підтверджує можливість здійснення виплати **без жодного надмірного тягара для НБУ**, адже такі витрати прямо передбачені законом.

Зазначено, що суд, згідно вимог ст. 30 КУзПБ, не може відмовити арбітражному керуючому в можливості отримати гарантовану нормами цього Закону грошову винагороду, оскільки таким чином **суд примушує арбітражного керуючого виконувати повноваження за відсутності оплати його праці.**

Колегією суддів також зазначено, що відсутність звернень кредиторів до суду першої інстанції після публікації оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство не є доказом бездіяльності арбітражного керуючого. Навпаки, така обставина свідчить про відсутність потреби у виконанні ним певної частини процесуальних обов'язків, передбачених статтею 44 Кодексу України з процедур банкрутства, зокрема щодо прийому заяв кредиторів та ведення реєстру їх вимог.

Водночас, в матеріалах справи відсутні будь-які скарги, зауваження чи претензії з боку потенційних кредиторів щодо неналежного виконання арбітражним керуючим своїх обов'язків. Це додатково підтверджує, що обсяг виконаної ним роботи був повністю належним за обставин, які склалися у справі.

Отже, **відсутність певних дій** (зокрема, ведення реєстру вимог кредиторів) обумовлена не недобросовісністю чи пасивністю арбітражного керуючого, а об'єктивною відсутністю заяв від кредиторів, що, у свою чергу, **не може бути підставою для зменшення чи відмови у виплаті передбаченої законом основної винагороди**, якщо інші дії були здійснені належно.

Положення пункту 7 Розділу IX "Прикінцеві положення" Господарського кодексу України про те, що під час дії карантину, встановленого КМУ з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені, зокрема, статтею 232 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину, не скасовують, встановлені ч. 6 статті 232 ГК України обмеження періоду нарахування пені, а продовжують строк на звернення з позовом про стягнення пені.

Постанова СхАГС від 15.04.2025 у справі № 922/3577/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126904642>

Скасовуючи рішення Господарського суду Харківської області від 12.12.2024 у справі №922/3577/24 в частині задоволення позову щодо стягнення з ФОП Кузнецова В. на користь КП "Харкіпарксервіс" 15 499,61 грн пені, з ухваленням в цій частині нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог, апеляційним судом зазначено, що суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про те, що позивач у справі **був наділений правом нараховувати пеню понад строки, визначені частиною 6 статті 232 Господарського кодексу України**, з посилання на п. 7 розділу IX "Прикінцеві положення" Господарського кодексу України.

Зазначено, що Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" було розділ IX "Прикінцеві положення" Господарського кодексу України доповнено наступним пунктом:

"Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 232, 269, 322, 324 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину".

Суд апеляційної інстанції не погодився з доводами позивача та суду першої інстанції про те, що вказаною нормою фактично було продовжено можливість нарахування штрафних санкцій **за прострочення виконання зобов'язання більше, ніж за шість місяців**, як підставу для часткового задоволення позову.

Вказано, що відповідно до пояснювальної записки до проекту ЗУ "Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019) " до основних положень законопроекту було віднесено, зокрема, запровадження підтримки для працівників та роботодавців в умовах поширення коронавірусу COVID-19; **розширення підстав для продовження процесуальних строків встановлених судом або законом.**

Такі законодавчі зміни були спрямовані на забезпечення права особи на судовий захист, шляхом продовження строків позовної давності.

Разом з цим, скасування обмеження періоду нарахування пені з очевидністю створює додатковий, немотивований і несправедливий тягар з оплати штрафних санкцій, які раніше були обмежені шестимісячним строком.

Відтак, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що в даному випадку **законодавцем не було скасовано обмеження щодо періоду нарахування пені, а відбулося продовження строку на звернення з позовом про захист свого права в частині стягнення пені.**

Частиною 6 статті 232 ГК України передбачено, що нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання, якщо інше не встановлено законом або договором, припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано.

Апеляційним судом вказано, що з **приводу застосування норми ч. 6 ст. статті 232 ГК України Велика Палата Верховного Суду** у постанові від 16.10.2024 року у **справі №911/952/22** зазначила, зокрема, про те, що якщо умовами укладеного договору сторони передбачили більш тривалий, ніж визначений частиною шостою статті 232 ГК України, строк нарахування штрафних санкцій (зазначили про їх нарахування до дня фактичного виконання, протягом усього періоду існування заборгованості тощо), то їх нарахування не припиняється за період прострочення зобов'язання понад шість місяців від дня, коли відповідне зобов'язання мало бути виконано, а застосуванню підлягає саме строк, встановлений договором (див., для прикладу, постанову Верховного Суду України від 15 квітня 2015 року у справі №910/6379/14 (провадження № 3-53гс15), в якій умовами договору сторонами було погоджено нарахування пені по день фактичної оплати боргу).

У разі відсутності подібних умов у договорі (використання/зазначення в договорі лише формулювання про нарахування пені "за кожен день прострочення") нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені) припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано відповідно до частини шостої статті 232 ГК України."

Враховуючи ч. 6 ст. 232 ГК України та правову позицію Великої Палати, колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку, що **в укладеному між позивачем та відповідачем договорі не передбачені спеціальні умови та порядок нарахування штрафних санкцій, а тому слід застосовувати загальне правило, передбачене в законі.**

Щодо застосування положень Постанови КМУ від 05.03.2022 № 206 "Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану" щодо заборони нарахування та стягнення з населення неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість, утворену за несвоєчасне та/або неповне внесення населенням плати за житлово-комунальні послуги, до ОСББ.

Постанова СхАГС від 22.04.2025 у справі № 922/4718/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127048990>

Скасовуючи рішення Господарського суду Харківської області від 21.02.2025 у справі № 922/4718/24 в частині задоволення позовних вимог про стягнення з **ОСББ "Кибальчича 45"** на користь ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз Трейдинг" 35 095,57 грн **інфляційних втрат**, 76 988,82 грн **пені**, 15 046,98 грн **3% річних**, з ухваленням в цій частині нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог, апеляційним судом зазначено про те, що в даному випадку ОСББ в інтересах співвласників уклав договір з позивачем про постачання природного газу.

Відповідно до п. 1.2 договору природний газ, що постачається за цим договором, використовується відповідачем для власних потреб або в якості сировини і не може бути використаний для перепродажу.

Колегією суддів зазначено, що ОСББ не є фізичною особою чи фізичною особою-підприємцем, а як юридична особа ОСББ не має свого власного споживання. **ОСББ, згідно норм чинного законодавства, сприяє отриманню співвласниками багатоквартирного будинку комунальних послуг, зокрема газу.** Цей газ постачається у багатоквартирний будинок **виключно задля функціонування спільного майна співвласників та для задоволення побутових** (спільно-побутових) **потреб співвласників.**

Діяльність ОСББ "Кибальчича 45" спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов його функціонування, а, відтак, така діяльність є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючого суб'єкта, а не комерційною діяльністю з метою отримання прибутку.

Аналізуючи вказані норми, судова колегія зазначила, що **ОСББ є колективним побутовим споживачем**, тобто, юридичною особою, що об'єднує споживачів власників жилих та нежилих приміщень у будинку та діє в інтересах фізичних осіб - власників квартир, які використовують поставлений позивачем газ **виключно для своїх побутових потреб** (надані відповідачем послуги з опалення та постачання гарячої води населенню).

Зазначено про відсутність доказів того, що споживання за спірним договором відбувалося не лише мешканцями будинку, але й суб'єктами господарювання, з огляду на що, апеляційний суд зазначив, що **відповідач виступає у спірних відносинах з позивачем саме як колективний побутовий споживач (від імені всіх фізичних осіб співвласників).**

Вказано, що Постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 206 "Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану" визначено, що в умовах воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 "Про введення воєнного стану в Україні", до припинення чи скасування воєнного стану в Україні **забороняється: нарахування та стягнення неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість, утворену за несвоєчасне та/або неповне внесення населенням плати за житлово-комунальні послуги.**

Таким чином, апеляційний суд дійшов висновку про те, що **оскільки позивачем нарахування пені, інфляційних втрат та 3% річних здійснено за період дії воєнного стану**, введеного з 24.02.2022 в Україні Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022, та враховуючи положення Постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 206 "Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану", приписи якої забороняють нарахування та стягнення **з населення (які є мешканцями ОСББ "Кибальчича 45")** неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість, утворену за несвоєчасне та/або неповне внесення населенням плати за житлово-комунальні послуги, **колегія суддів дійшла висновку, що вимоги позивача про стягнення суми пені у розмірі 76 988,82 грн, інфляційних втрат у розмірі 35 095,57 грн, 3% річних у розмірі 15 046,98 грн задоволенню не підлягають**, адже є неправомірними, **порушують права співвласників як побутових споживачів** житлово-комунальних послуг, а тому задоволенню не підлягають.

Інфляційна складова боргу (інфляційні втрати) не підлягають зменшенню (на підставі ст. 233 ГК України, ст. 551 ЦК України), оскільки інфляційні нарахування на суму боргу, сплата яких передбачена ч. 2 ст. 625 ЦК України, виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення коштів внаслідок інфляційних процесів за весь час прострочення їх сплати

Постанова СхАГС від 14.05.2025 у справі № 922/3846/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127391383>

Скасовуючи рішення Господарського суду Харківської області від 19.03.2025 у справі №922/3846/24 в частині відмови у стягненні інфляційних втрат у розмірі 259 137, 88 грн, з ухваленням в цій частині нового судового рішення про задоволення позовних вимог та стягнення з Старосалтівської селищної ради на користь ДП зовнішньоекономічної діяльності “Укрінтеренерго” інфляційні втрати у розмірі 259137,88 грн, апеляційний суд зазначив про **помилковість висновку суду першої інстанції про можливість зменшення розміру інфляційних втрат.**

Апеляційним судом вказано, що **Верховний Суд** у низці постанов, зокрема, від 05.10.2023 у справі №904/4334/22, від 23.11.2023 у справі №917/991/22, від 01.10.2024 у справі №910/18091/23, від 23.10.2024 у справі №910/15639/23, висловлював правову позицію стосовно **відсутності права суду на зменшення інфляційних.**

Верховний Суд зазначав, що частиною другою статті 625 Цивільного кодексу України визначено обов’язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов’язання, на вимогу кредитора сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення.

Отже, у разі несвоєчасного виконання боржником грошового зобов’язання у нього в силу закону (частини другої статті 625 ЦК України) виникає обов’язок сплатити кредитору, поряд із сумою основного боргу, суму інфляційних втрат, як компенсацію знецінення грошових коштів за основним зобов’язанням унаслідок інфляційних процесів у період прострочення їх оплати.

Вимагати сплати суми боргу з врахуванням індексу інфляції є правом кредитора, яким останній наділений в силу нормативного закріплення зазначеного способу захисту майнового права та інтересу (постанова Верховного Суду від 05.07.2019 у справі №905/600/18).

Верховний Суд неодноразово наголошував, що нарахування інфляційних втрат та 3% річних на суму боргу входять до складу грошового зобов’язання і вважаються особливою мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов’язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування останнім утримуваними грошовими коштами, належними до сплати кредиторів (постанови Великої Палати Верховного Суду від 19.06.2019 у справах №703/2718/16-ц та №646/14523/15-ц).

Отже, визначене частиною другою статті 625 ЦК України право на стягнення інфляційних втрат є **мінімальними гарантіями**, які надають кредитору можливість захистити згадані вище інтереси; позбавлення кредитора можливості реалізувати це право порушуватиме баланс інтересів і сприятиме виникненню ситуацій, за яких боржник повертатиме кредитору грошові кошти, які через інфляційні процеси матимуть іншу цінність порівняно з моментом, коли такі кошти мали бути отримані.

Ураховуючи наведене вище, а також **правову природу інфляційних втрат**, інфляційна складова боргу не підлягає зменшенню за клопотанням боржника (на підставі статті 233 Господарського кодексу України, статті 551 Цивільного кодексу України), оскільки **інфляційні нарахування на суму боргу, сплата яких передбачена частиною другою статті 625 Цивільного кодексу України, виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення коштів внаслідок інфляційних процесів за весь час прострочення їх сплати.**

Суд першої інстанції не врахував вищенаведеного та безпідставно дійшов висновку про можливість зменшення заявлених до стягнення інфляційних втрат.

